

Stāvoklis Latgalē 1920. gada februārī: Amerikas Sarkanā Krusta ierēdņa Deila Hotona redzējums

Situation in Latgale in February 1920: Vision of American Red Cross
Official Dale Houghton

Dokumentu publicēšanai sagatavojis, no angļu valodas tulkojis un komentējis
Translation and commentaries by

Ēriks Jēkabsons, Dr. hist.

Latvijas Universitātes Vēstures un filozofijas fakultātes
Vēstures un arheoloģijas nodaļas profesors
Aspazijas bulvāris 5, Rīga, LV-1050

1919.–1922. gadā Latvijā aktīvu darbību izvērsa vairākas ASV palīdzības organizācijas, no kurām ievērojamākās bija Amerikas Palīdzības administrācija (*American Relief Administration*) un ASV Sarkanais Krusts (*American Red Cross*; turpmāk – ARC). Abas no 1920. gada sākuma darbojās arī tikko atbrīvotajā Latgalē, kas no visiem Latvijas novadiem atradās vissmagākajā saimnieciskajā un sociālajā situācijā.¹

Tūlīt pēc Latgales atbrīvošanas sākuma 1920. gada janvārī Latvijas iekšlietu ministra biedrs Francis Trasuns vērsās pie ARC ar lūgumu sniegt palīdzību Latgalei,² bet jau februāra sākumā organizācijas pārstāvis Deils Hotons (*Dale Houghton*) kopā ar Ministru prezidentu Kārli Ulmani apmeklēja atbrīvoto teritoriju (sk. dokumentu).

1920. gada sākumā ļoti aktuāls kļuva jautājums par cīņu ar tīfu, turklāt Latvijā smagākais stāvoklis šajā jautājumā bija tieši Daugavpilī un citur Latgalē. 1. februārī ARC Latvijas misijas vadītāja vietnieks Hju Grifins (*Hugh Griffin*) telegrafēja uz Parīzi, ka Daugavpils kara slimnīcā ir 250 jauni tīfa slimnieki, un vēl 200 saslimušo ir arī starp Daugavpils civiliedzīvotājiem, kuri ārstējas mājās, bet 3. februārī – ka Baltijas valstīs konstatēti 10 000 jauni saslimšanas gadījumi. Saīdinājumam apmēram puse no tiem bija Igaunijā, bet Rīgā – 300, Jelgavā – 150, Valmierā – 50, Daugavpilī – 500 gadījumi.³

19. februārī (neoficiāli – agrāk) ARC oficiāli uzsāka darbību Daugavpilī un citās Latvijas austrumdaļas pilsētās. Par organizācijas nodaļas vadītāju Daugavpilī tika iecelts kapteinis Džons Vitnijs (*John Whitney*) ar palīgu – leitnants D. Djuvels (*Duvall*). Tieši saistībā ar nodaļas oficiālā darba sākumu 21. februārī misijas virsnieks L. Patersons (*Patterson*) telegrafēja misijas vadītājam Latvijā Edvardam Raienam

(Edward Ryan), ka uz Latgali, kur bija smagi apstākļi, nepieciešams nosūtīt 9190 palagus, 12 026 segas, 8100 apakšveļas komplektus, 863 ūdens spaiņus.⁴

Dž. Vitnijs misijas sastāvā bija ieradies Latvijā kā zobārsts (atšķirībā no pārējiem misijas locekļiem viņš 1919. gada septembrī bija iebraucis Latvijā no Arhangeļskas,⁵ taču tad brīvprātīgi lūdzis uzticēt sev kādu “dzīvāku darbu”), un 1920. gada martā viņš ziņoja: “*Ierados Daugavpilī 1920. gada 7. janvārī, trīs dienas pēc boļševiku armijas piespiedu evakuācijas. Apstākļi bija neaprostāmi, iedzīvotāji pilnīgi demoralizēti. Pārtika un faktiski viss dzīvības uzturēšanai nepieciešamais civiliedzīvotājiem nebija pieejams. Neviens veikals pilsētā nebija atvērts. Viss bija sastindzis, atgādinot seno laiku Mīrušo pilsētu... Sanitārie apstākļi, lieki piebilst, bija šausmīgi: tīfs un bakas plosījās un nebija kontrolējamas, jo trūka slimnīcu un visa, kas vajadzīgs cīņai ar šīm slimībām. 18. janvārī pirmie ARC krājumi tika izdalīti, un 28. janvārī atvērtas pirmās zupas virtuves [patiesībā pirmā virtuve Daugavpilī sāka darbu 19. janvārī – Ē. J.], kuras pabaroja 400 cilvēkus dienā. Nākošajā nedēļā tika atvērtas vēl četras virtuves, un katra no tām paēdināja 600 cilvēkus dienā. Daugavpils pilsētas stāvoklis (apmēram 40 000 iedzīvotāju) ir ļoti ievērojami uzlabojies, taču joprojām ir daudz darāmā apkārtējā teritorijā.*” Tālāk Dž. Vitnijs ziņoja, ka izdalījis pārtiku, drēbes, medicīnas krājumus 22 institūcijām, vada četras virtuves, kas paēdina 2800 cilvēkus dienā, ēdina 428 cilvēkus dienā slimnīcās un ar komiteju starpniecību izdalījis pārtiku un ēdienu apmēram 8000 cilvēku.⁶

Šeit jāpiezīmē, ka Vitnijs, uzņemoties darba vadību Daugavpilī, patiesi glāba situāciju, jo 1920. gada 20. janvārī no piedāvātā amata kategoriski atteicās organizācijas Tallinas nodaļas vadītājs kapteinis Alens Robinsons (*Allen Robinson*).⁷ Jādomā, ne bez nozīmes bija īpaši smagie darba apstākļi tīfa epidēmijas dēļ, kādi šajā laikā valdīja Igaunijā un arī Daugavpilī, tādējādi Vitnijs, kurš sākotnēji bija iecerēts tikai kā pagaidu vadītājs, tika amatā arī apstiprināts.

Amerikāņu palīdzība Latgalei kā vistrūcīgākajam Latvijas apgabalam patiesi bija būtiska. Laikā no 1920. gada 19. februāra līdz 1921. gada 1. janvārim ARC pilnībā iekārtoja 15 parastas un 12 kara slimnīcas, 26 klīnikas un ambulances apgādāja ar medikamentiem, pārsienamajiem materiāliem u. c. līdzekļiem, ar medikamentiem pilnībā tika apgādāta arī viena dzelzceļa un divas skolu ambulances, divi sanitārie punkti, kas atradās Veselības departamenta pārziņā, un sešas veterinārās stacijas. Drēbes bija izdalītas 25 284 trūcīgiem Latgales iedzīvotājiem (69 718 apģērba gabali) un 506 Latvijas armijas karavīriem (1109 apģērba un veļas gabali), kā arī 228 Padomju Krievijas karagūstekņiem (859 apģērba gabali), 263 patversmju iemītniekiem (871 drēbju gabals), 1959 skolēniem no 20 pilsētu skolām (7544 apģērba gabali), 43 nespējnieku namu iemītniekiem (382 apģērba gabali). Turklāt dažāda palīdzība tika sniegta trijām ugunsgrēkos nopostītām Latgales sādžām. Organizācija arī rūpējās par to bērnu veselības stāvokli, kuri apmeklēja Amerikas Palīdzības administrācijas organizācijas ierīkotās virtuves.⁸

Publicētais dokuments – 1. leitnanta D. Hotona 1920. gada 14. februāra ziņojums par redzēto Latgalē – ir no Amerikas Sarkanā Krusta kolekcijas, kas glabājas Stenforda Universitātes Hūvera arhīvā. Oriģināltekstā maksimāli saglabāta lietotā vietvārdu un citu terminu rakstība.

Report on Conditions in Latgalia

From: Lt. Dale N. Houghton, A.R.C., Riga, Latvia, 14th February, 1920

To: Lt. Colonel Edward W. E. Rayen, A.R.C.

Commissioner for Western Russia and the Baltic States

Subject: Report on Conditions in Latgalia

Pursuant to instructions from these headquarters, I proceeded on February 4th with Minister-President Ulmanis and Party to visit the following towns in Latgalia, investigate conditions, and report the result of my findings to this Office:

Wilani

Preli

Wyschki

Dwinsk

Reschiza

Ludsen

Korsowka

Marienhause (Wilaki)

Attached hereto will be found an individual report on the conditions of each town visited. It is thought that these individual reports are sufficient to set forth the needs of Latgalia and that further comments in this covering letter are not, therefore, necessary. These conditions can readily be understand when one bears in mind the fact that Latgalia has, just within the last few weeks, been delivered from Bolshevism, having been under the control of Soviet Russia for fourteen months and consequently subject to its well known policies of confiscation and "nationalization".

At the suggestion of Mr. Ulmanis, I took with me the following supplies which were distributed to the most needy institutions in Latgalia:

200 blankets

600 towels

800 cakes soap

500 handkerchiefs

240 prs. Socks

500 property bags

These gifts were in all cases very much appreciated.

Our Dvinsk Office has all it can do to handle the situation in that depleted city and surrounding community in southern Latgalia. To administer relief effectively to the remainder of Latgalia an additional warehouse appears absolutely necessary. The only logical location for this warehouse is in Reschiza, which is the railroad center of this province.

During this trip I took a number of photographs which will be submitted when completed as a part of this report.

Respectfully submitted, Dale N. Houghton, 1st Liet. A.R.C.

WILANI

Situated: 25 km west of Rositen on Riga-Kreuz-Rositen Ry. line.

Population: 2000

Number of hospitals: 1 – The Malten Hospital (Co-operative) Civilian.

40 bed hospital.

30 Sheets on hand, practically worn out.

25 torn blankets. No pillow cases.

Absolutely no medicines or hospital equipment.

One doctor (lady) ill with typhus (Dr. Maimin).

One assistant hospital men.

One trained nurse and two assistants.

14 patients – all typhus, spotted and recur.

Trained nurse also in bed with typhus.

Hospital building is in good condition and kept clean. At Pres. Ulmanis' suggestion, I gave this hospital 14 blankets, 14 towels, 14 cakes soap, 14 pr. socks.

First aid station, run by Dr. Feitelson, City and Community Doctor. Has no medicine or bandages. Only a few surgical instruments. He reports spotted and recurrent typhus raging in surrounding villages more than in Wilani. States fully one half of the population of surrounding villages suffering with typhus. Also reports a few cases of small pox. Typhus death rate reported to be about 8%. In certain villages all of the inhabitants either have or have had the typhus. At Pres. Ulmanis' suggestion, I gave this Station 6 towels, 6 bars soap, 6 handkerchiefs and 6 prs. socks.

200 School Children in Wilani. Schools not yet opened since liberation from Bolsheviks. 50% of these children are in need of clothing, underwear and shoes. Many orphans among them. A few are sick in homes with typhus. Schools will be opened as soon as books, supplies and teachers can be secured. At Pres. Ulmanis' suggestion, I turned over to the Mayor for distribution to the school children 100 property bags and 100 handkerchiefs.

In Wilani there are no refugees, no insane asylum, no poor houses, no orphans' homes. The Commandant and his few troops are the only military personnel in Wilani. The buildings of the town seem to be in good condition, not having suffered from artillery fire to speak of. There is a good Russian Bath in Wilani which Dr. Reinhard, of the Sanitary Dept., who accompanied me at his trip, is attending to have converted into a delousing station. It is estimated that 20% of the population in this district has no source of income and is insufficiently nourished. Pres. Ulmanis has arranged to have a branch of the Lettish Women's Auxiliary Corps organized for this district at once. Their milk supply is inadequate, the Bolsheviks having taken away most of their cows. Over half of their horses were also taken. Not sufficient quantity of agricultural machinery to cultivate the land.

Arranged in the order of their importance, the needs of this community are, 1st, Medical and Hospital Supplies, 2nd, Food, and 3rd, Clothing and Shoes.

PRELI

Situated: 35 km south of Wilani. Not on any railway. Nearest railway station RUSCHON 15 km on Dwinsk-Rositten Railway line. (Trip from Vilani to Preli made by sled).

Population: 9000 (Population of Preli and villages in surrounding community 30 000 combined).

Number of Hospitals – 1. Number of Orphans' homes, 1. No other institutions.

Preli Town and Community Hospital

Chief: Dr. Lisnewsky. Supervisor: Mr. Moller.

Number of doctors, 1. Assistants, 1.

Number of nurses, 1. Assistants, 2.

Number of beds: 15.

Number of sheets on hand 110 in fair condition.

Number of blankets on hand 17, in fair condition.
Number of pillow cases on hand, 32 in fair condition.
Have a few, very few, medicines on hand left them by the Bolsheviks.
Have no bandages or surgical dressings of any kind.
Have plenty of surgical instruments.
5 patients – all civilians. Miscellaneous minor diseases – no typhus in hospital.
Equipped with fairly good bath.
The doctor stated that from 50 to 100 people called at the hospital every day for minor treatments, dressing of wounds, etc., but that he was not able to give them the required attention on account of lack of medicines and dressings. Said he could dress wound only when the patient brought his own bandage with him. Donation made: soap, towels and handkerchiefs.

Preli Orphans' home

Number of children 8, in very ragged and dirty condition.
They are kept in one small back room of large house.
The room was very dirty and the beds had not a sufficient amount bed covering – no linen whatever. I donated to this orphans' home 8 blankets, some soap, towels and handkerchiefs. They are badly in need of clothing.
The only troops in this town are those of the Commandant. Numbering about 50. (All Lettish troops).
There are 500 school children in the city of Preli proper. It is estimated that 150 of these are in urgent need of clothing and shoes. The schools are not yet opened due to lack of teachers, books, school supplies, etc. No schools were operated here during the twelve months that the Bolsheviks occupied this community, and will probably be opened in the near future if supplies are secured.
15 cases of typhus in the homes of Preli.
About 46 cases of typhus in the neighboring villages.
It is estimated that about 15% of the inhabitants of this community are without means of support and are therefore urgently in need of relief. There is a lack of agricultural machinery here also, as was the cases of the community surrounding Wilani.
There are 30 to 40 cases of Influenza per week in Preli and surrounding community,
There is no public bath house in Preli.
There is one drug store in Preli (run by Mr. Moller, supervisor of the hospital, but he has no drugs in stock to speak of.
I took the picture of a group of children in this town, which may prove to be of interest.

VILLAGE OF PLATINSKY

While enroute from Preli to Wyschki, our next scheduled stop, we stopped at the village of Platinsky, the inhabitants of which, we were told, were very poor. It did not take me long to see that we had not been misinformed. We entered several of the log huts in which these people exist. To find them bare footed or their feet covered with rags. They had no blankets, perhaps only a ragged quilt, the only covering on their small home-made beds. Their only food was potatoe soup and black bread made from wheat flour they themselves made by grinding the grain between two rolling stones. All of the huts in this village were made of logs with straw roofs. Many kept their cows or pigs, if they had any, in the same hut. Their clothes were nothing but rags, and filthy

ones at that. I took a picture of a typical inhabitant of this village. At Mr. Ulmanis' suggestion, I left a supply of soap, towels, handkerchiefs and blankets with the Commandant to distribute to these people; also some socks. 100% of the inhabitants of this village require relief. Their school house had been converted into a poor excuse of the theatre by the Bolsheviks. I took a picture of this "theatre".

VILLAGE OF NIEDERMUISCHA

In the village of Niedermuischa, located 5 km. west of Wyschki, there is a community school house, which has not yet been opened due to lack of school supplies. Teachers are, however, available. In this community there are 250 school children, about 50% of which require relief in the way of clothing and shoes. The other inhabitants also are in need, but the most urgent appeal was for the children in order that they may go to school when it is opened which, they hope, will be in the near future.

WYSCHKI

Situated: 28 km north of Dvinsk on Dvinsk-Rositten Ry. line. (At present only military trains are run on this line, but later regular passenger service will be established). (Note: Trip from Preli to Wyschki made by sled. At this point we met our special train.) Population: 2500. (Population of Wyschki and surrounding villages constituting this community, 6000).

There are no hospitals, orphans' homes or other charitable institutions in this community. Also no doctors, the nearest doctor being 25 km.

100 cases of typhus are reported, both spotted and recurrent, among the civilian population.

The town is occupied by Polish Troops. No sickness to speak of among these troops; no typhus. Total number of Polish troops 160. No Lettish troops here. A Lettish Commandant arrived to-day, and later Lettish troops will be stationed here also. There is one doctor with the Polish troops who runs a small first-aid station. Gave him some soap and towels. Is in need of medical supplies.

150 school children in Wyschki, 80% of which require relief. 1 school house to be opened soon. Were no schools here during Bolshevik regime.

This community has been cleared of Bolsheviks for only two weeks.

It is estimated that 60% of the population of this community need relief. Donated 50 pr. socks, 50 bars soap, 10 towels, and twenty blankets.

DVINSK

Situated: Southern part of Latgalia, about 20 km from Lithuanian frontier.

Population: 40 000

No. of hospitals, 4. They are: 1st Town Hospital

2nd Town Hospital

3rd Town Hospital – [all three] for civilians

Polish Military Hospital.

2nd Town Hospital

Chief: Dr. Jurewitch

No. of beds, 100.

No. of patients, 100.

This hospital takes care of surgical cases and non-contagious diseases. Also has a separate ward of children.

Is being supplied from our Dvinsk Warehouse.

1st Town Hospital

Chief: Dr. Chernei.

Number of beds, 60

Number of patients, 60

Some remarks pertain to this hospital as to the 2nd Town Hospital.

3rd Town Hospital

Chief: Dr. Pines

Number of doctors, 2.

Number of nurses, 10.

Total hospital personnel 56.

This hospital treats nothing but CONTAGIOUS DISEASES

Feb. 7th, it had the following patients:

Spotted Typhus 32

Recurrent Typhus 7

Small Pox 25

Total 136

This hospital is also being supplied from our Dvinsk Warehouse and is beginning to appear rather modern. Is equipped with two baths. Seems to have a good variety of food.

Polish Military Hospital

650 Beds.

681 patients reported.

338 cases typhus (kept in separate building)

5 cases small pox

Balance wounded and other misc. diseases. The doctor in this hospital also reported much typhus among the Polish troops in the vicinity of Dvinsk.

This hospital also received our supplies from our Dvinsk Warehouse.

A few Lettish troops in this hospital with typhus.

In Dvinsk there are 11 orphans' homes with a total of approximately 1100 inmates. Of these eleven, I had time to visit only two, as follows:

Palace of Children

It is quite the opposition from what its name indicates. There are 78 children here in as miserable a condition as I ever saw human beings alive. Children with arms the size of broom handles and eyes bulging out from mal-nutrition. The place is dirty and has a repulsive odor. They are short of food and in fact everything. Capt. Whitney turned over a quantity of supplies to a committee for distribution to all of the orphans' homes in Dvinsk, but up to the time of my visit, no distribution had been made to it – and none could have been in a worse condition than this one. It is recommended that all Red Cross donations to institutions of any kind be made direct and that distributions be made through committees only in the case of individual relief work which is quite impossible to carry on direct. Captain Whitney intends to follow this plan in the future.

Polish Children's Home

This home contains 130 Polish children, and although in a much better state of affairs than in the "Palace of Children" it requires relief and has received some supplies through the Children's Committee.

There are 2 Pour Houses in Dvinsk with about 130 inmates. Time did not permit me to visit either of them.

It is estimated that there are at least 200 cases of typhus in the homes in Dvinsk in addition to the cases in the hospital. This makes the total number of cases of typhus in Dvinsk as of Feb. 7th, as follows:

In 3 rd Town Hospital, civilian cases	104
In Polish Military Hospital	338
In Homes	<u>200</u>
Total	642

Medical and hospital supplies

In addition to supplying to the three town hospitals, they have also been supplied with some food from our Dvinsk Warehouse.

The American Red Cross is now operating two Kitchens, one for the Jews and one for all other nationalities. This class distinction is absolutely necessary, as other races will have nothing to do with the Jews in Dvinsk. There has been organized, therefore, one relief committee for the Jews and one for other nationalities. An attempt was made to combine the two but with no success. Each one of these kitchens is feeding about 600 daily. Captain Whitney hopes to open up a third kitchen soon. No children are fed at these kitchens; only adults. The ration is 1/2 liter of soup per person per day. This soup is made from Fish Flakes, Bacon, tomatoes, and Egg Yolk. The Jews of course will have no bacon in their soup. It is estimated that there are 8000 people in Dvinsk who require feeding. Generally speaking, those being fed at the Red Cross kitchens have no means of preparing food even if they had it. In addition to kitchen feeding distribution has been made to about 400 people of Fish Flakes, Bacon, tomatoes and Egg Yolk. A four-days supply is issued at one time. It is the plan at Dvinsk to distribute through committees to about 1500 in this way.

The lady who is the chief of the Children's kitchens in Dvinsk told me that she has 10 kitchens operating feeding 10 000 children daily. She stated further that these kitchens had been operating since Jan, 6. Time did not permit me to verify her statements which I consider exaggerated.

There is Y.M.C.A. in Dvinsk, selling hot chocolate and coffee. Its personal is one Athletic Director and one Secretary. They are doing a good business. Are assigned to the 1st Polish Division.

The Poles are in command of the city of Dvinsk and in fact the Poles occupy all of Latgalia up to Ruschon, a point about half way between Dvinsk and Rositten. The bridge across the Duna destroyed by the Bolsheviks is being repaired by Polish troops.

There are 4000 Polish troops in Dvinsk.

There are 1500 Lettish troops in Dvinsk.

The Poles do not co-operate with us in Dvinsk as much as they might. Transportation is very difficult to get. Captain Whitney needs a truck badly in order to make his distributions efficiently and promptly.

Captain Whitney also needs a revolving fund to meet expenses. He has hired a house keeper, maid, and in addition has the chauffeur's salary to pay and other miscellaneous expenses, but states that he has never been provided with any funds.

Captain Whitney has not as yet had time to investigate conditions in the districts surrounding Dvinsk but intends to do so at first opportunity. His troubles have been many

but he is now getting things lined up and is enthusiastic about his work and WANTS TO REMAIN. He received a report from a village nearby Dvinsk, called "Grifka" with population of 1700. In this village and vicinity it is reported there are 3000 people requiring relief. It is thought that there are many other vicinities surrounding Dvinsk in a similar condition. There is a big field of work in this southern extremity of Latgalia, and without trying to exaggerate I do not see how things could be much worse than they are. Generally speaking, it may be said that the Bolos left nothing. It is quite impossible to get all data together regarding a city as large as Dvinsk in one day but it is thought the above data covers most of the important points.

RESCHIZA

Situated: Center Latgalia. Is the railroad center of this province.

Population: 25 000, Combined population of Reschiza and towns and villages in surrounding territory 150 000.

Numbers of hospitals 3. First Aid Stations 1.

Chief: Dr. Lobovikov

130 beds

126 patients

Total of 2 doctors – one sick with typhus.

Civilian cases of typhus 56

Lettish soldiers typhus 20

Small Pox 5

Surgical cases 39

Miscellaneous cases 6

Total 126

This hospital is very short of food. They have practically no medical or hospital supplies to speak of, except surgical instruments. The main hospital building being not sufficiently large to hold all patients, others are kept in nearby log and wooden buildings. I left this hospital some blankets and soap, and Mr. Ulmanis donated 2 sacks of flour. Both the doctor and the nurse appear to be very energetic and progressive and are doing their utmost to cope with the situation but their hands are tied so to speak on account of lack of medicine, surgical dressings, linen, blankets, and other necessary hospital equipment.

Lettish Military Hospital

130 patients

This hospital is in fairly good condition, having on hand a stock of American Red Cross supplies, hospital clothing etc. There is a staff of 6 Lettish doctors and a number of trained nurses. Its cases are mostly surgical. In addition there are a few cases of diseases other than typhus. No typhus in this hospital.

Landeswehr Hospital

The Landeswehr here have a hospital, or what might be more of a receiving station, where patients from the front are kept until it is possible to transport them to Riga. They have practically nothing in the way of supplies. At the time I called they had 60 soldiers on hand.

Number of orphans' homes – 2. Total number of inmates 100.

I visited the "Adamovo" Children's Home 5 km distance from Reschiza. They have 66 children.

6 nurses
6 servants
30 beds
30 ragged blankets
no linen

The place is dirty.

The children's clothing is nothing but rags.

The only food they have is some sort of barley and potato soup.

The number of children are bare footed.

None seemed to have any underwear.

At the special request of President Ulmanis, I wired to have 100 suits of underwear for children turned over to the Lettish Womens Corps Riga to be distributed to these children, and also to 30 in another children's home, by the Reschiza branch of the Women Corps that is now operating here. At Mr. Ulmanis request, also left this hospital some soap, towels, socks (to be reknitted into children's stockings) and blankets. 75 blankets were donated in order that those not needed for bedding may be used for making clothing.

There are 2 poor houses in Reschiza, one Latgalian with 32 inmates and one Russian with 16 inmates.

Both require relief, but the Latgalian needs it much more than the Russian which formerly had a capital of 100 000 rubles. The Bolsheviks however relieved them of their money but they still have their building and equipment. The Lettish Women Corps here has donated the Latgalian Poor House some flour which they secured from the Lettish Government.

There are no other charitable institutions in Reschiza other than those mentioned above.

There are 4 private doctors in Reschiza.

There are 2 Russian baths but both are privately owned. The town intends, as soon as it can, to establish a public bath.

In Reschiza, there are: 2 high schools (not running)

4 grade schools (2 running)

2 private schools (1 running)

These various schools are for the various nationalities. (Population 50% Jewish) During the Bolshevik regime all nationalities were forced to go to school together. Three schools were then operated but without books. There are 2500 school children in Reschiza proper, over half of which require relief. The total number of children here is 3500.

The A.R.A. has a representative here now (Mr. Sproeger) opening up 6 children's kitchens to feed 3500 children daily. 5 of these kitchens are now actually in operation. It is estimated that 40 per cent of the people of Reschiza require relief and that about 5000 require feeding. These figures refer to adults and are in addition to the children feeding. Conditions in the surrounding towns are not quite so bad.

This city has been cleared of Bolsheviks on January 21st.

Reschiza is the railroad center of Latgalia in the ideal location for a distributing point. It is not practical or hardly physically possible to administer relief to this section of Latgalia from our Dvinsk warehouse.

There are about 500 Lettish Troops here; also the Hdq. 1st Div. There is a concentration prison for Bole prisoners here where they await transportation to Wolmar. At present there are 50 prisoners. The Civil Governor of the district reports that in Reschiza 30% of the population have typhus in their homes and that in the surrounding towns and villages 30% are afflicted with it.

Chief of Community Council (Civilian Governor) P. Zadvinskis.

Prominent member of council: P. Laizans

KAUNATEN

Located: 25 km south east of Reschiza. Not on any railroad.

Population: of town and surrounding community 10 000.

Population of Kaunaten 2000.

There are no hospitals, orphans' homes or other institutions.

1 First Aid Station run by nurse who is badly in need of medical supplies. There is no doctor in this vicinity.

Number of cases of typhus in Kaunaten – 200

Percentage of population afflicted with typhus in surrounding territory – 15%

There are 75 school children in Kaunaten. School not yet open. As in all towns visited, many of these require shoes and clothing before they can go to school when the schools do open up.

It is estimated that 30% of the population of this community require relief.

LUDSEN

Situated: 25 km east of Reschiza on Riga, Kreuzburg, Reschiza, Ludsen Railway Line.

Population: Of Ludsen proper, 7000.

Of Ludsen and surrounding towns and villages, 20 000.

Number of hospitals: 2

Community hospital

Chief: Dr. Biedrzyzky

There is one other doctor in this hospital but he is sick with typhus.

2 nurses

40 beds

35 patients, 20 of which are typhus, the remaining surgical and miscellaneous – no small pox.

This hospital has modern equipment but has practically no medical supplies, bandages etc. Is badly in need of linen, hospital clothing and blankets.

Short of food – now feeding patients potatoes soup and black bread.

Town hospital

Chief: Dr. Gurewitsch

1 asst. doctor,

1 trained nurse and one assistant.

35 beds. Has bath and delousing apparatus.

30 patients – all typhus.

This hospital is also short of food. Needs medical supplies and blankets, sheets, hospital clothing etc. is in run-down conditions, having been run by the Bolsheviks before.

Has just been taken over by the Lettish Government, with the intention of increasing its capacity to 100 beds.

There is one private doctor in Ludsen in addition to those attached to the hospitals above referred to.

In addition to the typhus cases in the hospitals there are 50 cases in the homes of Ludsen. It was stated that typhus had been in every home in Ludsen and that the death rate was about 5%. Now there are not so many cases. In the surrounding community it is estimated that only about 2% of the population have typhus. Most of the cases in Ludsen are spotted typhus. There are about two or three hundred troops in Ludsen. A few cases of typhus are reported among them.

There are no children's homes in Ludsen proper but I was told that arrangements are being made to have such a home to take care of about 100 destitute children.

There are two children's homes in nearby villages.

Svirgsgdeni Children's Home 3 km from Ludsen.

I visited this home and found these children in one room of a house now occupied by Baltic Landeswehr troops. For beds they had some straw thrown on some boards raised off the floor. They had no blankets or bed covering of any kind. They were all very dirty and their clothes were ragged. Some of them had no shoes and those that did have shoes had poor ones. I don't believe the room had been cleaned for a month. For food they had only some small boiled potatoes given them by the troops occupying the same house. Upon going to the attic of this house we found 6 little girls living under similar conditions as those of the first floor, who were all boys. Upon inquiring into the reason for these children being here with no one to look after them, I was told that the former care taker of this children's home was a communist and that when the Bolshevik Army retreated, she went with it and left the children. Arrangements have been made to have these 21 children transferred to another children's home 8 km from Ludsen where there are 80 children. I did not have time to visit the latter but was told that it is in need of aid. For these 21 children that are to be transferred to the larger children's home I donated some blankets, soap, towels, handkerchiefs, and Mr. Ulmanis donated some flour. The latter children's home located at Felizianowo. In Ludsen proper there is one Jewish poor house with about 10 inmates and one Catholic poor house of about the same size. I visited the Jewish poor house and found it in a log cabin at the edge of town. The town does not feed these people but simply gives them this building to live in. They were in pathetic condition, dirty and ragged; some were sick. For this and also catholic hospital I donated some blankets, soap and towels.

In addition to the two poor houses in Ludsen proper I was told that there was another one 3 km distant, but did not have time to visit it. No one seemed to know very much about it, only that they know the inmates had typhus, but it seems that no one had visited it and therefore did not know whether they had any food or not. I left for this poor house some blankets, soap and towels. It has 10 inmates. This poor house is situated in the village of Runtort.

1700 children in Ludsen, 1000 of which are school children.

The A.R.A. representative is here opening up a children's kitchen to feed these children. Many of them are in need of relief, as in the case in all of the towns visited. There were no schools during the Bolo regime. In Ludsen are 4 grade schools, 1 high school, and 1 Jewish. It was estimated that 50% of the population of Ludsen are in need of relief.

Ludsen has one excellent Russian Bath House, which is now running. Dr. Reinhard is trying to arrange to have a delousing apparatus installed in it also.

KORSOW

Situated: 40 km north of Reschiza on railway line that runs from Dvinsk to Reschiza and on the north of Latgalia.

Population: of Korsow proper, 2500

Of Korsow and surrounding community, 11 000

Number of hospitals – 1

Community Contagious Hospital

Chief Dr. Seidlin

Three asst. doctors

Three asst. nurses

30 beds

22 patients (all typhus – 3 spotted, remaining recurrent; Two of those patients are Lettish soldiers, remaining – civilians).

This hospital is in fairly good condition compared to the others visited. They are, however, in need of medical supplies, hospital clothing, sheets, pillow cases, blankets and food. There was a request for milk also, as has been the case in practically every hospital.

First Aid Station

Rather modern equipment, but short of medical supplies. This station is run by Dr. Seidlin, the same doctor who runs the Community Hospital.

Drug Store

Korsow has also a drug store, but due to the fact that it was “nationalized” when the Bolos were here, about 90% of its bottles are empty.

In addition to Dr. Seidlin, there is a doctor employed by the Ry. for railway employees; also one lady doctor.

There are no other cases of typhus in Korsow other than those in the Community Hospital above referred to. In the surrounding community, I was told that there are approximately 200 cases.

There are 2 Russian Baths in Korsow, both of which are operating.

There are no poor houses, orphan’s homes, or insane asylums either in Korsow or in the surrounding community.

Korsow has 4 school houses, 1 of which was run during the Bolshevik regime. There are 300 school children, 130 of which, it is estimated, are in need of relief.

With regard to the civilian population in general, it is estimated that 35% are in need of relief.

There are 500 Lettish troops in the Korsow.

Near the railway station is a Lettish Receiving Station for wounded and sick from the front where they are held awaiting transportation to Riga. This receiving station is not in very good shape. Although they have plenty of medical supplies, they have not a sufficient number of beds and consequently I found a number of soldiers on the floor. They also do not have enough blankets and in their place they use their overcoats. They have no sheets or hospital clothing. The officers in charge and also the men were pretty blue and disgusted with things in general, so Mr. Ulmanis gave them some sugar and cigarettes and crackers and I donated some socks, soap and

handkerchiefs; also a few cans of milk which I happened to have with me. Both the officers and men were very appreciative and soon found themselves in a good humor. At present there are 24 men in this station. 16 were sent to Riga yesterday. There was a number of influenza cases among them.

The A.R.A. representative now starting children's kitchen in Ludsen told me that he was coming to Korsow to-morrow to open up kitchens here to feed the children of this vicinity. From here, he said he was going to Wilani (the first town I visited) to open the kitchens there also.

MARIENHOUSEN (Wilaki)

Situated: About 80 km north of Reschiza. (6 km from ry. station).

Population: of Marienhausen proper, 1000

Of Marienhausen and the surrounding community, 10 000

Neither in Marienhausen or in the surrounding community are there any civilian hospitals, poor houses, children's homes or institutions of any kind, except schools. Neither are there any civilian doctors in this community.

In Marienhausen there is one Lettish Military Hospital with 15 beds and 20 patients. Those patients for which they have no beds are laid on straw on the floor. They need blankets badly; many of the patients had only their overcoats over them as covering. They have no sheets or linen or hospital clothing of any kind. They have medical supplies which they received from Red Cross through the Sanitary Dept. of the Lettish Army. The place is dirty, poorly ventilated and in general a poor excuse of a hospital. I left them some soap to clean the place up; also some towels, being entirely out of blankets. Of the 26 patients now in this hospital 12 have influenza, 4 small pox, and the remaining wounded and other miscellaneous diseases – no typhus. There are three military doctors in this hospital but no nurses. This hospital is used as a receiving station where cases are held awaiting transportation to Riga.

There is very little typhus among the inhabitants of this community; that is, what I was told. Personally I do not see how anybody can say just what the conditions regarding it is when there are no doctors in the community or anybody else to look after such cases.

There is one drug store in Marienhausen, but it does not even have hardly any empty bottles, since it was "nationalized" by the Bolsheviks in February 1919.

There are 4 school houses in Marienhausen but none of them are running. There are 300 school children here and it is safe to say that practically all of them need relief. Generally speaking, there seems to be more poverty in this town than in any I have visited so far with the exception of Dvinsk.

Marienhausen is hdq. 3rd Div.

In LIPNO – a town about 30 km north of Marienhausen (not on Ry.) there are 300 school children and 5 schools. 30% of these children, it is estimated, are in need of relief.

In BOLVA, a town about half way between Marienhausen and Alt Schwaneburg (about 6 km from Ry. station) there are 13 schools and 4000 children. 30% of whom, it is estimated, are in need of relief.

Ziņojums par stāvokli Latgalē

Sūtītājs: Leitnants Deils Hotons,⁹ A.S.K. [Amerikas Sarkanais Krusts], Rīga, Latvija, 1920. gada 14. februārī

Saņēmējs: Pulkvežleitnants V. E. Raiens,¹⁰ A.S.K., Komisijas vadītājs Rietumkrievijā un Baltijas valstīs

Temats: Ziņojums par stāvokli Latgalē

Saskaņā ar rīkojumu no mūsu galvenās mītnes 4. februārī es kopā ar Ministru prezidentu Ulmani¹¹ un pavadītājiem devos uz Latgali, lai apmeklētu šādas pilsētas un miestus, konstatētu tajās valdošos apstākļus un ziņotu par redzēto komisijas vadībai:

Viļāni¹²

Preiļi¹³

Višķi¹⁴

Daugavpils¹⁵

Rēzekne¹⁶

Ludza¹⁷

Kārsava¹⁸

Viļaka¹⁹

Pielikumā pievienots detalizēts ziņojums par apstākļiem katrā apmeklētajā vietā. Jādomā, ka šādi detalizēti ziņojumi ir būtiski, lai turpmāk izprastu Latgales vajadzības, un sikāki komentāri pavadvēstulē tādējādi nav nepieciešami. Šie apstākļi ir viegli izprotami, ja paturam prātā, ka Latgale tikai dažu pēdējo nedēļu laikā ir atbrīvota no boļševisma un atradās Padomju Krievijas varā četrpadsmit mēnešus, būdama pakļauta tās labi zināmajai konfiskācijas un “nacionalizācijas” politikai.

Uzklausot Ulmaņa kunga ieteikumu, es paņēmu līdzī šādus krājumus, kuri tika izdalīti vistrucīgākajām iestādēm Latgalē:

200 segas

600 dvieļi

800 gabaliņi ziepju

500 kabatlakati

240 pāri zeķu

500 somas

Šīs dāvanas visos gadījumos tika pieņemtas ar ļoti lielu pateicību.

Mūsu Daugavpils birojam jādara viss iespējama, lai risinātu situāciju šajā iztukšotajā pilsētā un apkārtnē Dienvidlatgalē. Lai varētu sekmīgi organizēt palīdzības sniegšanu pārējā Latgalē, noteikti nepieciešama papildu noliktava. Vienīgā loģiskā vieta šādai noliktavai ir Rēzekne, kas ir šī apgabala dzelzceļa centrs.

Brauciena laikā es uzņēmu vairākas fotogrāfijas, kas tiks pievienotas šim ziņojumam kā daļa no tā.²⁰

Ar cieņu, Deils Hotons, A.S.K. 1. leitnants

VILĀNI

Atrodas: 25 km uz rietumiem no Rēzeknes, Rīgas-Krustpils-Rēzeknes dzelzceļa līnijā.

Iedzīvotāji: 2000

Slimnīcu skaits: 1 – Maltas²¹ slimnīca (kooperatīvs) civiliedzīvotājiem.

40 gultu slimnīca.

30 palagi pieejami, praktiski nolietoti.

25 saplēstas segas. Nav spilvendrānu.

Pilnīgi nav medikamentu un slimnīcas inventāra.
Viena ārste (kundze) slima ar tīfu (Dr. Maimina²²).
Viens palīgs – sanitārs.

Viena apmācīta žēlsirdīgā māsa un divas palīdzes.
14 pacienti – visiem tīfs – izsitumu un atguļas.
Apmācītā žēlsirdīgā māsa arī gultā ar tīfu.

Slimnīcas ēka ir labā stāvoklī un tīra. Pēc prez.[identa] Ulmaņa priekšlikuma es iedevu šai slimnīcai 14 segas, 14 dvieļus, 14 gabalus ziepju, 14 pārus zeķu.

Pirmās palīdzības punkts, ko vada Dr. Feitelsons,²³ pilsētas un pagasta ārsts. Tajā nav zāļu vai pārsēju. Tikai daži ķirurģiskie instrumenti. Viņš ziņo par izsitumu un atguļas tīfa plosīšanos apkārtējās sādžās vairāk nekā Viļānos. Runā, ka pilnīgi puse apkārtējo sādžu iedzīvotāju slimo ar tīfu. Tāpat ziņo par vairākiem baku gadījumiem. Tīfa nāves gadījumu īpatsvars sasniedz apmēram 8%. Dažās sādžās visi iedzīvotāji vai nu slimo ar tīfu, vai jau ir to pārcietuši. Pēc prez.[identa] Ulmaņa priekšlikuma es iedevu šim punktam 6 dvieļus, 6 ziepju gabalus, 6 kabatlakatus un 6 pārus zeķu.

200 skolas bērni Viļānos. Skolas vēl nav atvērtas kopš atbrīvošanas no boļševikiem. 50% šo bērnu nepieciešams apgērbis, apakšveļa un apavi. No viņiem daudzi ir bāreņi. Daži ir mājās un slimi ar tīfu. Skolas tiks atvērtas, tiklīdz tiks nodrošinātas grāmatas, krājumi un skolotāji. Pēc prez.[identa] Ulmaņa ieteikuma es nodevu [miesta] vecākā rīcībā izdalīšanai skolas bērniem 100 somas un 100 kabatlakatus.

Viļānos nav bēgļu, nav vājprātīgo nama, nav nabagmāju, nav bāreņu patversmju. Komandants un viņa nelielie spēki ir vienīgais militārais personāls Viļānos. Pilsētiņas ēkas izskatās labā stāvoklī, nav cietušas no artilērijas tik lielā mērā, lai to būtu vērts atzīmēt. Viļānos ir laba krievu pirts, ko Dr. Reinhardss²⁴ no Sanitārā departamenta, kurš pavada mani ceļojumā, centisies pārveidot par atutošanas punktu. Tiek rēķināts, ka 20% iedzīvotāju šajā apgabalā nav ienākumu avota un viņi ir nav pietiekami paēduši. Prez.[idents] Ulmanis nokārtoja, ka apgabalā uzreiz tiek izveidota Latviešu sieviešu palīdzības korpuss²⁵ nodaļa. Piena krājumi ir neatbilstoši, jo boļševiki ir paņēmuši līdzī lielāko daļu viņu govju. Ir atņemta arī vairāk nekā puse zirgu. Nepietiek lauksaimniecības tehnikas zemes apstrādāšanai.

Sakārtojot vajadzības pēc svarīguma, šī apvidus iedzīvotājiem nepieciešami, pirmkārt, medicīnas un slimnīcu krājumi, otrkārt, pārtika un, treškārt, apgērbis un apavi.

PREIĻI

Atrodas: 35 km uz dienvidiem no Viļāniem. Nav nekāda dzelzceļa. Tuvākā dzelzceļa stacija RUŠONI [atrodas] 15 km [attālumā] Daugavpils–Rēzeknes dzelzceļa līnijā. (Brauciens no Viļāniem uz Preiļiem notika ar ragavām).

Iedzīvotāji: 9000 (Preiļu un tuvākās apkārtnes sādžu iedzīvotāji – kopā 30 000).

Slimnīcu skaits – 1, bāreņu namu skaits, 1. Nekādu citu iestāžu.

Preiļu miesta un apkārtnes slimnīca

Vadītājs: Dr. Lisņevskis.²⁶ Pārzinis: Mollera²⁷ kungs.

Ārstu skaits, 1. Ārsta palīgi, 1.

Žēlsirdīgo masu skaits, 1. Palīdzes, 2.

Gultu skaits: 15.

Palagu skaits, pieejami 110 vidējā stāvoklī.

Segu skaits, pieejamas 17 vidējā stāvoklī.

Spilvendrānu skaits, pieejamas 32 vidējā stāvoklī.

Ir pieejams nedaudz, pavisam nedaudz zāļu, ko tiem atstājuši boļševiki.

Nav nekāda veida pārsēju un ķirurģiskā apģērba.

Ir daudz ķirurģisko instrumentu.

5 pacienti – visi civilisti. Dažādas sīkākās saslimšanas – slimnīcā nav tifa.

Apgādāti ar diezgan labu pirti.

Ārsts paziņoja, ka ikkatru dienu slimnīcā piesakās no 50 līdz 100 cilvēkiem, lai saņemtu vienkāršāku palīdzību, pārsietu savainojumus utt., taču viņš nespēj tiem sniegt atbilstošu palīdzību, jo trūkst zāļu un pārsienamā materiāla. Sacīja, ka viņš var pārsiet savainojumu vienīgi tad, ja pacients atnes pats savu pārsienamo materiālu. Veikts ziedojs: ziepes, dvieļi un kabatlakati.

Preiļu bāreņu nams

Bērnu skaits 8, ļoti noplīsuši un netīri.

Viņi tiek turēti vienā mazā lielas mājas dibenistabā.

Istaba bija ļoti netīra, un uz gultām nebija pietiekami daudz gultas piederumu – vispār nekādas veļas. Es ziedoju šim bāreņu namam 8 segas, nedaudz ziepju, dvieļus un kabatlakatus. Viņiem ļoti nepieciešams apģērbs.

Vienīgais karaspēks pilsētiņā ir komandanta komanda. Skaitā apmēram 50. (Vis latviešu karaspēks).

Pašā Preiļu pilsētiņā ir 500 skolas vecuma bērnu. Tiek rēķināts, ka 150 no viņiem ļoti nepieciešams apģērbs un apavi. Skolas vēl nav atvērušās, jo trūkst skolotāju, grāmatu, skolas piederumu u. c. Skolas nedarbojās 12 mēnešus, kamēr boļševiki ieņēma apgabalu, un, iespējams, tiks atvērtas tuvākā nākotnē, ja piederumi tiks nodrošināti.

15 tifa gadījumi mājās Preiļos.

Apmēram 46 tifa gadījumi apkārtējās sādžās.

Tiek rēķināts, ka apmēram 15% šī apgabala iedzīvotāju ir bez iztikas līdzekļiem, un tādēļ viņiem steidzami nepieciešama palīdzība. Arī šeit trūkst lauksaimniecības tehnikas, tāpat kā Viļānu tuvākajā apkārtņē.

Preiļos un tuvākajā apkārtņē katru nedēļu ir no 30 līdz 40 gripas gadījumu.

Preiļos nav publiskās pirts.

Preiļos ir viena aptieka (vada Mollera kungs, slimnīcas pārzinis, taču viņam nav krājumā nekādu zāļu, ko būtu vērts pieminēt).

Es nofotografēju bērnu grupu šajā pilsētiņā, tas varētu būt interesanti.

PLACINSKU²⁸ SĀDŽA

Pa ceļam no Preiļiem uz Višķiem – mūsu nākamo paredzēto pieturu – mēs apstājāmies Placinsku sādžā, kuras iedzīvotāji, kā mums stāstīja, bija ļoti trūcīgi. Man nevajadzēja daudz laika, lai redzētu, ka esam informēti pareizi. Mēs iegājām vairākās baļķu būdās, kurās šie cilvēki eksistē. Redzējām viņus basām kājām vai skrandās ietītam pēdām. Viņiem nav segu, iespējams, skrandaina vatēta sega ir vienīgais pārsegs viņu mazajām, pašsaisitajām gultām. Viņu vienīgā pārtika bija kartupeļu zupa un maize, kas cepta no rupja maluma kviešu miltiem, ko viņi paši iegūst, beržot graudus starp diviem akmeņiem, kas griežas. Visas būdas šajā sādžā bija celtas no baļķiem ar salmu jumtiem. Daudzi savas govīs vai cūkas, ja vien viņiem tādas bija, turēja tajā pašā būdā. Viņu drēbes nebija nekas cits kā skrandas, turklāt netīras. Es nofotografēju tipisku šīs sādžas iedzīvotāju. Pēc Ulmaņa kunga priekšlikuma es atstāju ziepju krājumu, dvieļus,

kabatlakatus un segas komandantam izdališanai šiem cilvēkiem; tāpat dažas zeķes. 100% šīs sādžas iedzīvotāju nepieciešama palīdzība. Viņu skolas namu boļševiki pārvertuši nožēlojamā līdzībā teātrim. Es nofotografēju šo “teātri”.

NĪDERMUIŽAS²⁹ CIEMS

Nīdermuižas ciemā, kas izvietots 5 km uz rietumiem no Višķiem, atrodas pagasta skolas ēka, kura vēl nav atvērta, jo trūkst skolas piederumu. Skolotāji tomēr ir pieejami. Šajā pagastā ir 250 skolas vecuma bērni, apmēram 50% no viņiem nepieciešama palīdzība ar drēbēm un apaviem. Pārējie iedzīvotāji arī ir trūkumā, taču lielākais lūgums bija atbalstīt bērnus, lai tie varētu iet uz skolu, kad tā tiks atvērta, viņi cer, ka tas notiks tuvākā nākotnē.

VIŠKI

Atrodas: 28 km uz ziemeļiem no Daugavpils, Daugavpils–Rēzeknes dzelzceļa līnijā. (Pašlaik šajā līnijā brauc vienīgi militārie vilcieni, bet vēlāk tiks izveidots arī regulāro satiksmes vilcienu dienests).

(Piezīme: brauciens no Preiļiem uz Višķiem veikts ar ragavām. Šajā punktā mēs sastapām mūsu speciālo vilcienu.)

Iedzīvotāji: 2500. (Iedzīvotāji Višķos un apkārtējās sādžās, kas veido šo pagastu, 6000). Šajā pagastā nav slimnīcu, bāreņu namu vai citu labdarības iestāžu. Tāpat nav ārstu, tuvākais ārsts ir 25 km [tālu].

Tiek ziņots, ka starp civiliedzīvotājiem ir 100 tīfa gadījumu – gan izsitumu, gan atguļas.

Pilsētiņu ir ieņēmis poļu karaspēks. Šajā karaspēkā nav nekādu slimību, ko būtu vērts pieminēt; nav tīfa. Kopējais poļu karavīru skaits 160. Latviešu karaspēka šeit nav. Latviešu komandants ieradās šodien, un vēlāk šeit būs izvietots arī latviešu karaspēks. Poļu karaspēkā ir viens ārsts, kas vada nelielu pirmās palīdzības punktu. Iedevu viņam drusku ziepju un dvieļu. Nepieciešami medicīniskie krājumi.

Višķos ir 150 skolas vecuma bērni, no kuriem 80% nepieciešama palīdzība. 1 skolas nams drīzumā tiks atvērts. Boļševiku režīma laikā šeit nebija skolu.

Šis pagasts tikai pirms divām nedēļām ir atbrīvots no boļševikiem.

Tiek rēķināts, ka 60% šī pagasta iedzīvotāju ir vajadzīga palīdzība. Ziedoju 50 zeķu pārus, 50 ziepju gabalus, 10 dvieļus un divdesmit segas.

DAUGAVPILS

Atrodas: Latgales dienvidu daļā, apmēram 20 km no Lietuvas robežas.

Iedzīvotāji: 40 000

Slimnīcu skaits, 4. Tās ir:

1. pilsētas slimnīca
2. pilsētas slimnīca
3. pilsētas slimnīca – [visas trīs] civiliedzīvotājiem

Poļu kara slimnīca.

2. pilsētas slimnīca

Vadītājs: Dr. Jurevičs³⁰

Gultu skaits, 100.

Pacientu skaits, 100.

Šajā slimnīcā notiek ķirurģiska ārstēšana un ārstē nelipīgās slimības. Tajā ir arī atsevišķa nodaļa bērniem.

Tiek apgādāta no mūsu Daugavpils noliktavas.

1. pilsētas slimnīca

Vadītājs: Dr. Černaļs.³¹

Gultu skaits, 60

Pacientu skaits, 60

Dažos gadījumos šī slimnīca tiek dēvēta par 2. pilsētas slimnīcu.

3. pilsētas slimnīca

Vadītāja: Dr. Pinesa³²

Ārstu skaits, 2.

Žēlsirdīgo māsu skaits, 10.

Kopā slimnīcas personāls 56.

Slimnīcā neārstē neko citu kā tikai INFEKCIJAS SLIMĪBAS

7. februārī tajā bija šādi pacienti:

Izsitumu tīfs 32

Atguļas tīfs 7

Bakas 25

Kopā 136

Šī slimnīca arī tiek apgādāta no mūsu Daugavpils noliktavas un sāk izskatīties diezgan mūsdienīgi. Tajā ir divas pirtis. Izskatās, ka pārtika ir daudzveidīga.

Poļu kara slimnīca

650 gultas.

Saskaņā ar ziņām 681 pacients.

338 tīfa gadījumi (izvietoti atsevišķā ēkā)

5 baku gadījumi

Vienādā skaitā ievainotie un [slimnieki] ar dažādām citām saslimšanām. Ārsts šajā slimnīcā ziņoja arī par daudziem tīfa gadījumiem poļu karaspēkā Daugavpils apkārtnē.

Šī slimnīca arī saņēma mūsu krājumus no mūsu Daugavpils noliktavas.

Daži latviešu karaspēka karavīri guļ šajā slimnīcā ar tīfu.

Daugavpili atrodas 11 bāreņu nami kopā ar apmēram 1100 iemītniekiem. No šiem vienpadsmit man bija laiks apmeklēt tikai divus:

Bērnu pils

Tas ir kaut kas pilnīgi atšķirīgs no tā, uz ko norāda nosaukums. Šeit dzīvo 78 bērni tik nožēlojamos apstākļos, kādos vien es jebkad esmu redzējis cilvēciskas būtnes dzīvojot. Bērni ar rokām kā slotaskāti un acīm, kas izspiežas nepietiekama uztura dēļ. Vieta ir netīra un ar pretīgu smaku. Viņiem trūkst pārtikas un faktiski jebkā. Kapt.[einis] Vitnijs³³ ir nodevis krājumus komitejai izdalīšanai visām bāreņu patversmēm Daugavpili, bet līdz mana apmeklējuma laikam nekāda sadale nebija notikusi – un nekas nevarētu atrasties sliktākā stāvoklī kā šī patversme. Ieteicams, lai visi Sarkanā Krusta ziedojumi jebkāda veida iestādēm tiek veikti tieši un izdalīšana notiktu ar komiteju starpniecību vienīgi individuālas palīdzības darbā, ko nav iespējams veikt tieši. Kapteinis Vitnijs ir apņēmis nākotnē rīkoties saskaņā ar šo plānu.

Poļu bērnu nams

Šajā namā ir 130 poļu bērni, un, kaut arī tajā stāvoklis ir daudz labāks nekā “Bērnu pili”, tam vajadzīga palīdzība, un tas ir saņēmis dažus krājumus ar bērnu komitejas starpniecību.

Daugavpili ir 2 nabagmājas ar apmēram 130 iemītniekiem. Laika trūkums man neļāva apmeklēt kādu no tām.

Tiek rēķināts, ka Daugavpili ir vismaz 200 tīfa gadījumi mājās papildus gadījumiem slimnīcā. Līdz ar to 7. februārī Daugavpili kopā ir šāds tīfa gadījumu skaits:

3. pilsētas slimnīcā, civiliedzīvotāji	104
Poļu kara slimnīcā	338
Mājās	<u>200</u>
Kopā	642

Medicīniskie un slimnīcu piederumi³⁴

Bez piegādēm trijām pilsētas slimnīcām viņiem tiek piegādāts arī nedaudz pārtikas no mūsu Daugavpils noliktavas.

Amerikas Sarkanais Krusts tagad ir atvēris divas virtuves, vienu ebrejiem un vienu citām tautībām. Šāds sadalījums ir absolūti nepieciešams, jo pārējām tautībām nav nekā kopīga ar ebrejiem Daugavpili. Tāpēc ir izveidota viena palīdzības komiteja ebrejiem un viena citām tautībām. Tika mēģināts abas apvienot, bet nesekmīgi. Katra no šīm virtuvēm ēdina apmēram 600 [cilvēku] dienā. Kapteinis Vitnijs cer drīzumā atvērt trešo virtuvi. Bērni šajās virtuvēs netiek ēdināti, vienīgi pieaugušie. Porcija ir 1/2 litrs zupas personai dienā. Zupa tiek pagatavota no zivju pārslām, cūkgaļas, tomātiem un olu pulvera. Ebrejiem, protams, zupā nebūs cūkgaļas. Tiek rēķināts, ka Daugavpili ir 8000 cilvēku, kam nepieciešama ēdināšana. Vispārīgi runājot, tiem, kuri tiek ēdināti Sarkanā Krusta virtuvēs, nebūtu iespēju pagatavot ēdienu, pat ja viņiem tas būtu. Bez ēdināšanas virtuvēs apmēram 400 cilvēkiem tika izdalītas zivju pārslas, cūkgaļa, tomāti un olu pulveris, vienā reizē izsniedzot četrus dienu krājumus. Daugavpili šādā veidā ar komiteju palīdzību tiek plānots izdalīt [pārtiku] apmēram 1500 [cilvēkiem]. Kundze, kas vada bērnu virtuves Daugavpili, stāstīja man, ka viņai darbojas 10 virtuves, kas ēdina 10 000 bērnus dienā. Viņa vēlāk apgalvoja, ka šīs virtuves strādā kopš 6. janvāra.³⁵ Laika trūkums neļāva man pārbaudīt viņas apgalvojumus, kuri man šķiet pārspīlēti.

Daugavpili ir Y.M.C.A.,³⁶ kas pārdod karstu šokolādi un kafiju. Tās personālu veido viens sporta direktors un viens sekretārs. Tirgošanās viņiem iet no rokas. Pakļauti 1. poļu divīzijai.³⁷

Poļi pārvalda Daugavpils pilsētu, un faktiski poļi okupē visu Latgali līdz Rušoniem, punktam apmēram pusceļā starp Daugavpili un Rēzekni. Tiltu pāri Daugavai, ko iznīcinājuši boļševiki,³⁸ labo poļu karaspēks.

Daugavpili ir 4000 karavīru liels poļu karaspēks.

Daugavpili ir 1500 vīru liels latviešu karaspēks.

Poļi ar mums Daugavpili nesadarbojas tik lielā mērā, kā varētu. Transportlīdzekļus ir ļoti grūti dabūt. Kapteinim Vitnijam ir ļoti nepieciešama kravas automašīna, lai [mantu] izdalīšanu varētu organizēt efektīvi un savlaicīgi.

Kapteinim Vitnijam tāpat nepieciešami apgrozāmi līdzekļi, lai segtu izdevumus. Viņš ir nolīdzis saimnieci, istabeni, turklāt viņam jāmaksā šoferu alga un citi dažādi izdevumi, un viņš apgalvo, ka viņam nekad nav bijuši piešķirti nekādi līdzekļi.

Kapteinim Vitnijam vēl nav bijis laika izmeklēt apstākļus rajonos ap Daugavpili, taču viņš plāno to darīt pie pirmās izdevības. Viņam ir bijuši daudzi sarežģījumi, taču tagad viņš kārtu lietas un ir entuziasma pilns par savu darbu un VĒLAS PALIKT. Viņš ir saņēmis ziņu no ciema³⁹ netālu no Daugavpils, kas saucas Grīva,⁴⁰ tajā ir 1700 iedzīvotāju.

Šajā ciemā un tā apkārtnē ir 3000 cilvēku, kam vajadzīga palīdzība. Jādomā, ka ap Daugavpili ir daudzas citas vietas līdzīgā stāvoklī. Šajā Latgales dienvidu stūrī ir liels darba lauks, un nepārspilējot es nevaru iedomāties sliktāku stāvokli nekā šeit. Vispārīgi runājot, var sacīt, ka boļševiki nav atstājuši neko. Ir pilnīgi neiespējami vienā dienā apkopot datus par tādu lielu pilsētu kā Daugavpils, taču jādomā, ka minētā informācija izskaidro svarīgākās lietas.

RĒZEKNE

Atrodas: Latgales centrā. Tā ir šī apgabala dzelzceļa centrs.

Iedzīvotāji: 25 000, saskaitot kopā Rēzeknes, miestu un sādžu iedzīvotājus apkārtējā teritorijā, 150 000.

Slimnīcu skaits 3. Pirmās palīdzības punkts 1.

Vadītājs: Dr. Lobovikovs⁴¹

130 gultas

126 pacienti

Pavisam 2 ārsti – viens slims ar tīfu.

Tīfa gadījumi starp civiliedzīvotājiem	56
Tīfa gadījumi latviešu karavīriem	20
Bakas	5
Ķirurģiski gadījumi	39
Dažādi gadījumi	6
Kopā	126

Šajā slimnīcā ļoti trūkst pārtikas. Viņiem praktiski nav medicīnisku vai slimnīcas piederumu, ko būtu vērts pieminēt, izņemot ķirurģiskos instrumentus. Galvenā slimnīcas ēka nav pietiekami liela, lai izmitinātu visus pacientus, pārējie tiek turēti blakus esošajās baļķu un koka mājās. Es atstāju šai slimnīcai dažas segas un ziepes, un Ulmaņa kungs ziedoja 2 maisus miltu. Gan ārsts, gan žēlsirdīgā māsa atstāj ļoti enerģisku un progresīvu cilvēku iespaidu, dara visu, ko spēj, cīņā ar grūtībām, taču viņu rokas saista zāļu, ķirurģisko saišu, veļas, segu un citu nepieciešamo slimnīcas piederumu trūkums.

Latviešu kara slimnīca⁴²

130 pacientu

Slimnīca ir diezgan labā stāvoklī, jo tās rīcībā ir Amerikas Sarkanā Krusta krājumi, slimnīcas apģērbs u. c. Tajā darbojas 6 latviešu ārsti un vairākas apmācītas žēlsirdīgās māsas. Tajā galvenokārt ir ķirurģiski ārstējami [slimnieki]. Klāt jāpieskaita vairāki citu saslimšanu, ne tīfa gadījumi. Šajā slimnīcā nav tīfa [slimnieku].

Landesvēra⁴³ slimnīca⁴⁴

Landesvēram šeit ir slimnīca vai, kā to drīzāk varētu nosaukt, uzņemšanas punkts, kur pacienti no frontes tiek turēti, kamēr kļūst iespējams tos transportēt uz Rīgu. Viņiem praktiski nav nekādu krājumu. Bridī, kad es ierados, slimnīcā atradās 60 karavīri.

Bāreņu namu skaits – 2. Kopējais iemītnieku skaits 100.

Es apmeklēju Adamovas⁴⁵ bērnu namu 5 km attālumā no Rēzeknes. Viņiem ir 55 bērni.

6 žēlsirdīgās māsas

6 apkalpotāji⁴⁶

30 gultas

30 nodriskātas segas

nav veļas

Vieta ir netīra.

Bērnu apgērbis nav nekas cits kā skrandas.

Viņi vienīgā pārtika ir kaut kāda miežu un kartupeļu zupa.

Daļa bērnu ir basām kājām.

Izskatās, ka nevienam nav apakšveļas.

Pēc prezidenta Ulmaņa īpaša lūguma es telegrāfiski pieprasīju, lai ar sieviešu korpusa nodaļas starpniecību, kas tagad darbojas šeit, Latviešu sieviešu palīdzības korpusam Rīgā tiktu nodoti 100 bērnu apakšveļas komplekti izdalīšanai šiem bērniem un tāpat 30 bērniem otrā bērnamā. Pēc Ulmaņa kunga lūguma arī atstāju šai slimnīcai⁴⁷ nedaudz ziepju, dvieļus, zeķes (tās jāpāršuj par bērnu zeķēm) un segas. 75 segas tika ziedotas, lai tās, ja nebūs nepieciešamas gultām, tiktu pārtaisītas par apgērbu.

Rēzeknē ir 2 nabagmājas, viena latgaliešu ar 32 iemītniekiem un viena krievu ar 16 iemītniekiem.

Abām vajadzīga palīdzība, bet latgaliešu [nabagmājai] tā nepieciešama daudz vairāk nekā krievu, kurai agrāk bijis 100 000 rubļu kapitāls. Lai kā arī būtu, boļševiki atbrīvoja viņus no naudas, tomēr viņiem joprojām ir nams un iekārtas. Latviešu sieviešu palīdzības korpusš šeit latgaliešu nabagmājai ir ziedojis nedaudz miltu, ko tas saņēma no latviešu valdības.

Izņemot divas iepriekš minētās, citu labdarības iestāžu Rēzeknē nav.

Rēzeknē ir 4 privātārsti.

Ir 2 krievu pirtis, taču abas pieder privātpašniekiem. Pilsēta ir iecerējusi, tiklīdz būs iespējams, izveidot publisku pirti.

Rēzeknē ir: 2 vidusskolas (nedarbojas)

4 pamatskolas (2 darbojas)

2 privātskolas (1 darbojas)

Šīs dažādās skolas ir dažādu tautību. (Iedzīvotāji 50% ebreju). Boļševiku režīma laikā visu tautību [bērni] piespiedu kārtā apmeklēja skolu kopā. Tad darbojās trīs skolas, taču bez [mācību] grāmatām. Pašā Rēzeknē ir 2500 skolas vecuma bērnu, vairāk nekā pusei nepieciešama palīdzība. Kopējais bērnu skaits šeit ir 3500.

A.R.A.⁴⁸ tagad šeit ir pārstāvis (Spregera⁴⁹ kungs), un viņš atklāj 6 bērnu virtuves, lai paēdinātu 3500 bērnus dienā. 5 no šīm virtuvēm jau pašlaik darbojas.

Tiek rēķināts, ka 40 procentiem Rēzeknes iedzīvotāju vajadzīga palīdzība un apmēram 5000 – ēdināšana. Šie skaitļi attiecas uz pieaugušajiem un papildina paēdināmo bērnu skaitu. Apkārtējās apdzīvotajās vietās apstākļi nav tik slikti.

Šī pilsēta tikusi atbrīvota no boļševikiem 21. janvārī.

Rēzekne ir Latgales dzelzceļu centrs un ideāla vieta izdalīšanas punktam. Nebūtu praktiski jeb būtu ļoti grūti administrēt palīdzību šai Latgales daļai no Daugavpils noliktavas.

Šeit atrodas apmēram 5000 latviešu karavīru; tāpat 1. div.[vīzijas]⁵⁰ štābs. Šeit atrodas boļševiku koncentrācijas cietums,⁵¹ kurā viņi gaida nosūtīšanu uz Valmieru.⁵² Pašlaik tajā ir 50 ieslodzītie. Aprīļa civilais gubernators⁵³ informē, ka Rēzeknē 30% iedzīvotāju ir tīfs, ar ko viņi slimo mājās, un apkārtējos miestos un sādžās 30% ir ar to inficēti.

Aprīļa padomes vadītājs (civilais gubernators) P. Zadvinskis.⁵⁴

Ievērojams padomes loceklis: P. Laizāns⁵⁵

KAUNATA⁵⁶

Atrodas: 25 km uz dienvidaustrumiem no Rēzeknes. Nav nekāda dzelzeceļa.

Iedzīvotāji: pilsētā un apkārtējā pagastā 10 000.

Kaunatas iedzīvotāji 2000.

Nav slimnīcu, bāreņu namu vai citu iestāžu.

1 pirmās palīdzības punktu vada žēlsirdīgā māsa, kurai ļoti nepieciešami medicīniskie krājumi. Apkārtņē nav ārsta.

Tīfa gadījumu skaits Kaunatā – 200

Ar tīfu inficētie iedzīvotāji apkārtējā teritorijā – 15%

Kaunatā ir 75 skolas vecuma bērni. Skola vēl nav atvērta. Tāpat kā visās pilsētās, ko apmeklēju, daudziem bērniem vajadzīgi apavi un apģērbs, lai viņi var doties uz skolu, kad skolas atvērsies.

Tiek rēķināts, ka 30% šī pagasta iedzīvotāju vajadzīga palīdzība.

LUDZA

Atrodas: 25 km uz austrumiem no Rēzeknes, Rīgas–Krustpils–Rēzeknes–Ludzas dzelzeceļa līnijā.

Iedzīvotāji: pašā Ludzā, 7000.

Ludzā un apkārtējos miestos, sādžās, 20 000.

Slimnīcu skaits: 2

Aprinķa slimnīca

Vadītājs: Dr. Bedržickis⁵⁷

Šajā slimnīcā ir viens ārsts, kas slims ar tīfu.

2 žēlsirdīgās māsas

40 gultas

35 pacienti, 20 no tiem ir tīfs, pārējie ir ārstējami ķirurģiski, un tiem ir dažādas citas slimības, baku nav.

Šai slimnīcai ir mūsdienīgs aprīkojums, bet faktiski nav medicīnisko krājumu, pārsēju u. c. Ļoti nepieciešama gultasveļa, slimnīcas drēbes un segas.

Trūkst pārtikas – pašlaik pacientus ēdina ar kartupeļu zupu un rupjmaizi.

Pilsētas slimnīca

Vadītājs: Dr. Gurevičs⁵⁸

1 ārsta palīgs,

1 apmācīta žēlsirdīgā māsa un viena palīdzē.

35 gultas. Ir pirts un atūtošanas aparāts.

30 pacienti – visiem ir tīfs.

Šajā slimnīcā arī trūkst pārtikas. Vajag medicīniskos krājumus un segas, palagus, slimnīcas drēbes u. c. Atrodas nolaistā stāvoklī, jo pirms tam to ir vadījuši boļševiki. Slimnīcu tikko pārņēmusi latviešu valdība ar nodomu palielināt tās kapacitāti līdz 100 gultām.

Ludzā nav privātārstu, neskaitot tos, kuri darbojas slimnīcās un kuri minēti iepriekš. Bez tīfa gadījumiem slimnīcās Ludzā 50 [tīfa slimnieku] atrodas mājās. Tiek apgalvots, ka tīfs ir bijis katrā Ludzas mājā un mirstības īpatsvars bijis ap 5%. Tagad nav tik daudz gadījumu. Tiek rēķināts, ka tuvākajā apkārtņē tīfs ir 2% iedzīvotāju. Lielākā daļa saslimšanas gadījumu Ludzā ir izsitumu tīfs. Ludzā atrodas apmēram divi vai trīs simti karavīru. Ziņots par nedaudziem tīfa gadījumiem karaspēkā.

Pašā Ludzā nav bērnuma, taču man stāstīja, ka notiek sagatavošanas darbi, lai tādu namu izveidotu un tas rūpētos par 100 nabadzīgiem bērniem.

Tuvējās sādžās ir divi bērnumi.

Zvirgzdenes bērnuma ir 3 km no Ludzas.

Es apmeklēju šo namu un atradu bērnus vienā istabā mājā, ko pašlaik ieņēmis Baltijas landesvēra karaspēks. Gultu vietā tie izmanto nedaudz salmu, kas samesti uz dažiem dēļiem, kuri izcelti no grīdas. Viņiem nebija segu, vai arī gultas bija pārklātas ar jebko citu. Viņi visi bija ļoti netīri, un viņu apģērbs bija nonēsāts driskās. Dažiem nebija apavu, un tiem, kuriem bija, tie bija sliktā stāvoklī. Neticu, ka istaba [pēdējā] mēneša laikā būtu bijusi tīrīta. Pārtikai viņiem bija tikai daži mazi vārīti kartupeļi, ko tiem iedevis karaspēks, kas ieņēma šo māju. Uzķāpjot nama bēniņos, mēs atradām 6 mazas meitenes, kuras dzīvoja līdzīgos apstākļos kā pirmā stāva iemītnieki, kuri visi bija zēni. Jautājot par iemeslu, kāpēc šie bērni atrodas šeit, neviena nepieskatīti, man pastāstīja, ka agrākā šī bērnuma pārzine bija komuniste un, kad boļševiku armija atkāpās, viņa aizgāja kopā ar to un pameta bērnus. Ir veikti priekšdarbi šī 21 bērna pārvietošanai uz citu bērnuma 8 km no Ludzas, kurā jau ir 80 bērni. Man nebija laika apmeklēt pēdējo, taču man stāstīja, ka tam vajadzīga palīdzība. Šī 21 bērna pārvietošanai uz lielāku bērnuma es piešķīru dažas segas, ziepes, dvieļus, kabatlakatus, un Ulmaņa kungs ziedoja nedaudz miltu. Pēdējais bērnuma izvietots Felicianovā.⁵⁹ Pašā Ludzā ir viena ebreju nabagmāja ar apmēram 10 iemītniekiem un viena katoļu nabagmāja ar apmēram tikpat iemītniekiem. Es apmeklēju ebreju nabagmāju un atradu to baļķu būdā pie pilsētas robežas. Pilsēta nebaro šos cilvēkus, bet vienkārši dod viņiem ēku, kur dzīvot. Viņi atradās nožēlojamā stāvoklī, netīri un noplīsuši; daži ļoti slimi. Šai un arī katoļu slimnīcai⁶⁰ es ziedoju nedaudz segu, ziepju un dvieļu.

Neskaitot divas nabagmājas pašā Ludzā, man tika teikts, ka ir vēl viena 3 km tālāk. Taču man nebija laika to apmeklēt. Šķiet, neviens neko daudz par to nezina, zināja tikai to, ka iemītniekiem ir tīfs, bet izskatās, ka neviens to nav apmeklējis un tāpēc nezina, vai viņiem ir kāda pārtika vai nav. Es atstāju priekš šīs nabagmājas nedaudz segu, ziepju un dvieļu. Tajā ir 10 iemītnieki. Šī nabagmāja atrodas Runtortas⁶¹ muižā.

1700 bērni Ludzā, 1000 no tiem ir skolas vecuma bērni.

A.R.A. pārstāvis šeit atver bērnu virtuvi, lai šos bērnus paēdinātu. Daudziem no tiem nepieciešama palīdzība, tāpat kā visās apmeklētajās pilsētās un miestos. Ludzā boļševiku režīma laikā nebija skolu. Ludzā ir 4 pamatskolas. 1 vidusskola un 1 ebreju [skola]. Ludzā ir viena lieliska krievu pirts māja, kas tagad darbojas. Dr. Reinhards mēģina nokārtot, ka tajā tiek ievietots arī atūtošanas aparāts.

KĀRSAVA

Atrodas: 40 km uz ziemeļiem no Rēzeknes, dzelzceļa līnijā no Daugavpils uz Rēzekni un tālāk uz Latgales ziemeļiem.

Iedzīvotāji: pašā Kārsavā, 2500

Kārsavā un apkārtnē, 11 000

Slimnicu skaits – 1

Pašvaldības lipīgo slimību slimnīca

Vadītājs: Dr. Zeidlins⁶²

Trīs ārsta palīgi

Trīs žēlsirdīgo māsu palīdzes

30 gultas

22 pacienti (visiem ir tifs – 3 izsitumu, pārējiem atguļas; Divi no šiem pacientiem ir latviešu karavīri, pārējie – civilisti).

Slimnīca ir diezgan labā stāvoklī salīdzinājumā ar citām apmeklētajām. Tomēr viņiem ir nepieciešami medicīniskie krājumi, slimnīcas apģērbs, palagi, spilvendrānas, segas un pārtika. Ir arī prasība pēc piena, kā tas ir bijis praktiski katrā slimnīcā.

Pirmās palīdzības punkts

Diezgan mūsdienīgs iekārtojums, taču trūkst medicīnisko krājumu. Šo punktu vada Dr. Zeidlins, tas pats ārsts, kurš vada pašvaldības slimnīcu.

Aptieka

Kārsavā ir arī aptieka, bet, tā kā tā bija “nacionalizēta”, kad boļševiki bija šeit, apmēram 90% tās pudeļu ir tukšas.

Neskaitot Dr. Zeidlinu, Kārsavā ir ārsts, ko nodarbina dzelzceļš savu darbinieku ārstēšanai; tāpat ir viena sieviete ārste.

Kārsavā nav citu tīfa gadījumu kā vien pašvaldības slimnīcā, par kuriem bija runa iepriekš. Tuvākajā apkārtņē, kā man tika teikts, ir apmēram 200 gadījumi.

Kārsavā ir 2 krievu pirtis, abas darbojas.

Kārsavā un tās tuvākajā apkārtņē nav nabagmāju, bāreņu namu vai vājprātīgo iestāžu.

Kārsavā ir 4 skolu nami, no kurām 1 darbojās boļševiku režīma laikā. Ir 300 skolas vecuma bērnu, no kuriem 130, kā tiek rēķināts, nepieciešama palīdzība.

Attiecībā uz civiliedzīvotājiem kopumā tiek rēķināts, ka 35% nepieciešama palīdzība.

Kārsavā atrodas 500 [vīru] liels latviešu karaspēks.

Pie dzelzceļa stacijas atrodas latviešu uzņemšanas punkts ievainotajiem un slimajiem no frontes, kur viņi tiek turēti, gaidot transportēšanu uz Rīgu. Šis uzņemšanas punkts nav sevišķi labā kārtībā. Kaut arī viņiem ir daudz medicīnisko līdzekļu, viņiem nav pietiekami daudz gultu, un rezultātā es redzēju daļu karavīru uz grīdas. Viņiem arī nepietiek segu, un to vietā tie izmanto savus šineļus. Nav palagu un slimnīcas apģērba. [Punkta] vadības virsnieki un arī karavīri bija ļoti neapmierināti un sarūgtināti par lietu stāvokli kopumā, tāpēc Ulmaņa kungs iedeva viņiem nedaudz cukura un cigarešu, un cepumu, savukārt es uzdāvināju dažas zeķes, ziepes un kabatlakatus; tāpat dažas bundžas piena, ko biju paņēmis līdzi. Gan virsnieki, gan vīri to ļoti augstu novērtēja un drīz bija labā omā. Pašlaik šajā punktā ir 24 vīri. 16 vakar tika nosūtīti uz Rīgu. Punktā bija vairāki gripas gadījumi.

A.R.A. pārstāvis, kurš tagad atver bērnu virtuvi Ludzā, sacīja man, ka viņš rīt ieradīšoties Kārsavā, lai šeit atvērtu virtuves un ēdinātu šīs apkārtnes bērnus. No šejienes, tā viņš sacīja, tas gatavojās doties uz Viļāniem (pirmais miests, kuru es apmeklēju), lai arī tur atvērtu virtuves.

VILAKA

Atrodas: apmēram 80 km uz ziemeļiem no Rēzeknes. (6 km no dzelzceļa stacijas).

Iedzīvotāji: pašā Viļakā, 1000

Viļakā un tuvākā apkārtņē, 10 000

Ne Viļakā, ne tuvākā apkārtņē nav civiliedzīvotāju slimnīcu, nabagmāju, bērnumu vai cita veida iestāžu, izņemot skolas. Tāpat apkārtņē nav arī neviena civilā ārsta.

Viļakā ir viena latviešu kara slimnīca ar 15 gultām un 20 pacientiem. Tie pacienti, kuriem nav gultu, tiek guldīti uz salmiem uz grīdas. Viņiem ļoti nepieciešamas segas; daudziem pacientiem virsū ir vienīgi šineļi kā pārsegs. Viņiem nav nekādu palagu un gultasveļas. Viņiem ir medicīniskie līdzekļi, ko tie saņēma no Sarkanā Krusta caur

latviešu armijas Sanitāro pārvaldi. Vieta ir netīra, slikti vēdināta un vispār vāji līdzinās slimnīcai. Es atstāju viņiem nedaudz ziepju, lai iztīrītu telpas; tāpat nedaudz dvieļu, vispār nav segu. No 26 pašreiz slimnīcā esošajiem pacientiem 12 ir gripa, 4 bakas, un pārējie ir ievainoti vai sirgst ar dažādām citām slimībām – nav tīfa. Šajā slimnīcā ir trīs kara ārsti, bet nav žēlsirdīgo māsu. Slimnīca tiek izmantota kā uzņemšanas punkts, kur pacienti tiek turēti, gaidot transportēšanu uz Rīgu.

Starp šīs apkārtnes iedzīvotājiem tīfa gadījumu ir ļoti maz; tā man tika teikts. Personiski es nesaprotu, kā kāds var spriest par stāvokli šajā ziņā, ja apkārtne nav ārstu vai kāda cita, kas pārraudzītu šādus [saslimšanas] gadījumus.

Viļakā ir viena aptieka, taču tajā grūti atrast pat tukšas pudeles, jo to 1919. gada februārī bija “nacionalizējuši” boļševiki.

Viļakā ir 4 skolas ēkas, taču neviena no tām nestrādā. Šeit ir 300 skolas vecuma bērnu, un var droši sacīt, ka praktiski viņiem visiem nepieciešama palīdzība.

Vispārīgi runājot, izskatās, ka šajā pilsētā ir lielākā nabadzība no visām, ko esmu līdz šim apmeklējis, izņemot Daugavpili.

Viļakā atrodas 3. div.[izijas]⁶³ štābs.

LIEPNĀ⁶⁴ – ciemā apmēram 30 km uz ziemeļiem no Viļakas (nav pie dzelzceļa) ir 300 skolas vecuma bērnu un 5 skolas. 30% šo bērnu, kā tiek rēķināts, nepieciešama palīdzība.

BALVOS,⁶⁵ miestā, kas atrodas apmēram pusceļā starp Viļaku un Vecgulbeni (apmēram 6 km no dzelzceļa stacijas), ir 13 skolas un 4000 bērni. 30% no viņiem, kā tiek uzskatīts, nepieciešama palīdzība.

Avots: HIA, ANRC, 179-1, 179-5.

ATSAUCES UN SKAIDROJUMI

¹ Sikāk sk.: ĒRIKS JĒKABSONS. Amerikas Savienoto Valstu Sarkanā Krusta darbība Latvijā 1919.–1922. gadā. In: Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls 2010, Nr. 1, 37.–70. lpp. Pieejams: http://www.lvi.lv/lv/LVIZ_2010_files/1numurs/E_Jekabsons_ASV_Sarkana_LVIZ_2010_1.pdf; Amerikas Palīdzības administrācijas darbība Daugavpili un Grīvā (1920–1922). In: Vēsture: Avoti un cilvēki. Daugavpils Universitātes Humanitārās fakultātes XXIV starptautisko zinātnisko lasījumu materiāli. Vēsture XVIII. Vēsture: Avoti un cilvēki. Proceedings of the 24th International Scientific Readings of the Faculty of Humanities. History XVIII. [Daugavpils] 2016, 117.–124. lpp. Pieejams: http://du.lv/files/000/011/955/Vesture_XIX_2016_DRUKA.pdf?1453887310

² Valdības priekšstāvji Latgalē. In: Jaunākās Ziņas, 18.02.1920.

³ Hoover Institution Archives (turpmāk – HIA), American National Red Cross (turpmāk – ANRC), box 176-7; 180-10.

⁴ HIA, ANRC, box 176-7.

⁵ HIA, ANRC, box 177-8. Its Not So Bad. The Red Cross Bulletin, June 1st, 1921.

⁶ HIA, ANRC, box 179-21. E. Ryan to Paris, Jan. 20, 1920; 176-15; Dvinsk Office. The Red Cross Bulletin. 1920, April 22, No. 1, pp. 3–4.

⁷ HIA, ANRC, box 178-2. Robinson's telegram to Griffin, January 20th, 1920.

⁸ Amerikas Sarkanais Krusts Latgalē. In: Jaunākās Ziņas, 10.03.1921.; Amerikas Sorkono Krusta darbība. In: Latgolas Words, 16.03.1921.; Amerikanskij Krasnyj krest. In: Nasha zhiznj, 19.03.1920.

⁹ Deils N. Hotons, Amerikas Sarkanā Krusta ierēdnis.

- ¹⁰ Edvards V. Raiens (1883–1943), Amerikas Sarkanā Krusta ierēdnis, organizācijas komisijas vadītājs Rietumkrievijā un Baltijas valstīs (1919–1922).
- ¹¹ Kārlis Ulmanis (1877–1942), valstsvīrs, Ministru prezidents (1918–1921). Gājis bojā padomju ieslodzījumā.
- ¹² Viļāni – miests (no 19. gs. vidus), pilsēta (no 1928).
- ¹³ Preiļi – miests (no 19. gs. vidus), pilsēta (no 1928).
- ¹⁴ Višķi – muiža, pagasta centrs.
- ¹⁵ Daugavpils (līdz 1918. gadam Dvinska) – pilsēta (no 1582), apriņķa centrs Latgalē.
- ¹⁶ Rēzekne (līdz 1918. gadam Režica) – pilsēta (no 1773), apriņķa centrs Latgalē.
- ¹⁷ Ludza (līdz 1918. gadam Ļucina) – pilsēta (no 1777), apriņķa centrs Latgalē.
- ¹⁸ Kārsava (līdz 1918. gadam Korsovka), miests (no 18. gs.), pilsēta (no 1928).
- ¹⁹ Viļaka (līdz 1918. gadam Marienhauzena), miests, pilsēta (no 1945).
- ²⁰ Fotogrāfijas dokumentam arhīvā nav pievienotas.
- ²¹ Malta – apdzīvota vieta Viļānu pagastā 2,5 km no Viļāniem.
- ²² Estere Maimina (1887–1938), ebreju tautības ārste Viļānos, vēlāk Ludzā.
- ²³ Ārons Feitelsons, ebreju tautības ārsts Viļānos, pēc tam Preiļos.
- ²⁴ Gustavs Reinhards (1868–1937), ārsts, politisks darbinieks. Iekšlietu ministrijas Veselības departamenta direktors (1919–1920), Satversmes sapulces un Saeimas deputāts no Kristīgi nacionālās savienības (1920–1931).
- ²⁵ Latviešu Sieviešu palīdzības korpuss – palīdzības organizācija armijai, izveidota 1919. gada rudenī. Neatkarības kara laikā sniedza būtisku palīdzību armijai.
- ²⁶ Ārsta identitāti neizdevās noskaidrot. 1925. gadā Latvijas ārstu sarakstā viņa vairs nav.
- ²⁷ Farmaceita identitāti neizdevās noskaidrot
- ²⁸ Placinski – apdzīvota vieta Preiļu pagastā, mūsdienās – skrajciems ar 15 iedzīvotājiem (2009).
- ²⁹ Nīdermuiža – muiža, ciems Pelēču pagastā 21 km no Preiļiem.
- ³⁰ Ārstu ar tādu uzvārdu Daugavpili neizdevās konstatēt, iespējams, ir runa par ārstu Rubinu Gurviču.
- ³¹ Hugo Černajs (1877 – pēc 1939), vācbaltiešu tautības ārsts Daugavpili, 1939. gadā izceļoja uz Vāciju.
- ³² Nehama Pinesa, dzimusi Lifšica, ebreju tautības ārste Daugavpili.
- ³³ Džons Vitnijs, Amerikas Sarkanā Krusta ierēdnis, ASV armijas zobārsts, kapteinis.
- ³⁴ Dokumentā šie vārdi šajā vietā ievietoti kā iespraudums un atstāj zināmu nepabeigtības iespaidu.
- ³⁵ 1920. gada 16. janvārī Daugavpili sāka darboties sešas Amerikas Palīdzības administrācijas bērnu virtuves, bet 17. janvārī darbojās jau deviņas virtuves, kurās tika paēdināti 8500 bērni. Sīkāk sk.: JĒKABSONS, Amerikas Palīdzības administrācijas darbība.
- ³⁶ Young Men's Christian Association (YMCA – angļu val.) – Jaunekļu kristīgā savienība, starptautiska kristīga organizācija, dib. 19. gadsimtā. Pirmā pasaules kara laikā un pirmajos pēckara gados izvērsa plašu labdarības rakstura darbību Eiropā, īpaši – kara izpostītajās valstīs. Par Savienoto Valstu YMCA darbību Latvijā 1920. gadā sk.: ĒRIKS JĒKABSONS. Amerikas Savienoto Valstu Jaunekļu kristīgās savienības (YMCA; Young Men Christian Association) un Jaunavu kristīgas savienības darbība Latvijā 1920.–1922. gadā. In: Latvijas Arhivi 2009, Nr. 4, 31.–62. lpp. Pieejams: <http://www.arhivi.lv/sitedata/ZURNALS/2009.Nr.4.pdf>
- ³⁷ Runa ir par Polijas armijas 1. kājnieku leģionu divīziju.
- ³⁸ Patiesībā kauju laikā 1919. gada septembrī tiltu uzspridzināja Polijas armijas sapieri. Sīkāk sk.: ĒRIKS JĒKABSONS. Piesardzīgā draudzība: Latvijas un Polijas attiecības 1919. un 1920. gadā. Rīga 2007, 34.–40. lpp.
- ³⁹ Patiesībā runa ir par Grīvas pilsētu.

- ⁴⁰ Grīva, no 19. gadsimta miests, no 1912. gada pilsēta pretī Daugavpilij (Daugavas kreisajā krastā), mūsdienās – Daugavpils pilsētas daļa.
- ⁴¹ Nikolajs Lobovikovs (1877 – pēc 1956), krievu tautības ārsts Rēzeknē. 1941. gadā arestēts, vēlāk ticis izsūtīts, atbrīvots 1956. gadā.
- ⁴² Runa ir par Kurzemes divīzijas lazareti, kas no 1920. gada februāra atradās Rēzeknē.
- ⁴³ Ziņojuma autors, rakstot par Vācu zemessargiem (1920. gada vasarā landesvērs, iekļaujot to Latvijas armijā, tika pārdēvēts par Vācu zemessargiem, bet 1920. gada martā – par 13. Tukuma kājnieku pulku) konsekventi lietojis agrāko nosaukumu – landesvērs.
- ⁴⁴ Domāta Vācu zemessargu lazarete.
- ⁴⁵ Adamova – muiža, mūsdienās ciems Vērēmu pagastā. 1919. gadā tur atklāta bērnu patversme, mūsdienās šajā ēkā atrodas Adamovas sanatorijas internātpamatskola.
- ⁴⁶ Acīmredzot domāti sanitāri vai slimnieku kopēji.
- ⁴⁷ Ziņojuma autors šajā gadījumā acīmredzot kļūdas dēļ lieto šādu apzīmējumu attiecībā uz bērnumu.
- ⁴⁸ A.R.A. – *American Relief Administration* (angļu val.), Amerikas Palīdzības administrācija, darbojās Latvijā 1919.–1920. gadā, sniedzot ievērojamu atbalstu iedzīvotājiem, pirmām kārtām bērnu ēdināšanā visā Latvijas teritorijā.
- ⁴⁹ Spreģers (*Sproeger*), Amerikas Palīdzības administrācijas ierēdnis, detalizētāku informāciju neizdevās noskaidrot.
- ⁵⁰ Runa ir par Latvijas armijas Kurzemes jeb 1. Kurzemes divīziju.
- ⁵¹ Acīmredzot runa ir par Rēzeknes cietumu, nevis karantīnas nometni bēgļiem no Krievijas, kāda 1920. gada vasarā tika izveidota Rēzeknē.
- ⁵² Valmierā 1919.–1921. gadā atradās “Vidzemes-Latgales gūstekņu nometne” jeb koncentrācijas nometne (izveidota 1919. gada jūnijā), kur ievietoja arī bēgļus un civilpersonas, kuras turēja aizdomās par valstij naidīgu darbību.
- ⁵³ Latgales apgabala priekšnieks šajā laikā bija Andrejs Bērziņš, taču ziņojuma autors, spriežot arī pēc tālākajiem ierakstiem, šajā gadījumā runā par Rēzeknes apriņķa pagaidu valdes vadītāju P. Zadvinski.
- ⁵⁴ Pēteris Zadvinskis (1891–1965), latviešu sabiedrīks un politisks darbinieks Latgalē, no 1920. gada februāra Rēzeknes apriņķa pagaidu valdes priekšsēdētājs, 1920. gada aprīli ievēlēts Satversmes sapulcē. Miris Rīgā.
- ⁵⁵ Pāvils Laizāns (1888–1933), latviešu sabiedrīks un politisks darbinieks Latgalē, Tautas padomes un Satversmes sapulces loceklis, no 1922. gada februāra arī Rēzeknes apriņķa pagaidu valdes loceklis.
- ⁵⁶ Kaunata – pagasta centrs.
- ⁵⁷ Mihails (Mihals) Bedržickis (*Biedrzycki*, 1874–1962), poļu tautības ārsts Latgalē, Ludzas apriņķa slimnīcas vadītājs (1905–1934). Miris Latvijā.
- ⁵⁸ Samuils Gurevičs (1882–1941), ebreju tautības ārsts Ludzā, privātklīnikas vadītājs. Nogalināts holokaustā.
- ⁵⁹ Felicianova – muiža Ciblas pagastā.
- ⁶⁰ Šeit ziņojuma autors “nabagmāju”, kā tolaik dēvēja vecu ļaužu un invalīdu patversmi, nosaucis par slimnīcu.
- ⁶¹ Runtorta – muiža pie Ludzas.
- ⁶² Mihails Zeidlins, ebreju tautības ārsts Kārsavā.
- ⁶³ Runa ir par Latvijas armijas Latgales divīziju jeb 3. Latgales divīziju.
- ⁶⁴ Liepna – pagasta centrs.
- ⁶⁵ Balvi – pagasta centrs, miests (no 1926), pilsēta (no 1928).